

Iva Lustig

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera
Filozofski fakultet
Osijek

Judith Muráth, Ágnes Oláh-Hubai, Hrsgg. 2007. *Interdisziplinäre Aspekte des Übersetzens und Dolmetschens. Interdisciplinary Aspects of Translation and Interpreting*. Wien: Praesens Verlag. 593 str. € 34.00. ISBN: 978-3-7069-0387-5.

Knjiga predstavlja zbornik priloga s međunarodnog skupa *Interdisziplinäre Aspekte des Übersetzens und Dolmetschens* (Interdisciplinarni aspekti pismenog i usmenog prevođenja) održanog od 23. do 25. lipnja 2005. na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Pečuhu povodom 25. godišnjice stručnog prevoditeljskog studija. Zbornik sadrži ukupno 44 priloga autora različitih profesija poput pravnika, jezikoslovaca, informatičara i ekonomskih stručnjaka iz 8 zemalja: Belgije, Njemačke, Estonije, Finske, Hrvatske, Nizozemske, Austrije i Mađarske. Prilazeći pojmu prevođenja s gledišta vlastite znanstvene ili profesionalne djelatnosti, svaki autor daje svoj prilog interdisciplinarnom pristupu objašnjenja pojma prevođenja na koji nas i sam naslov zbornika upućuje, i to na dvama jezicima: *Interdisziplinäre Aspekte des Übersetzens und Dolmetschens / Interdisciplinary Aspects of Translation and Interpreting*. Stoga je pored teorijskog pristupa pojmu prevođenja u prilogima riječ i o utjecaju disciplina poput interkulturalne komunikacije, ekonomije, jezikoslovlja, prava, informacijskih znanosti na teoriju i praksu prevođenja, a time ujedno i na obrazovanje prevoditelja.

Prva su četiri priloga u knjizi plenarna izlaganja. Slijede ostali prilozi raspoređeni u šest odjeljaka: *Znanost o pismenom i usmenom prevođenju, Interkulturalna komunikacija, Poslovna i stručna komunikacija, Terminologija / Stručna leksikografija, Jezična politika / Primjena Bolonjskoga procesa te Pismo i usmeno prevođenje u praksi / Suvremene tehnologije za pismo prevođenje*, a napisani su na njemačkom, engleskom ili francuskom jeziku.

U prvom plenarnom izlaganju Theo Bungarten sa Sveučilišta u Hamburgu prevođenje vidi kao politički relevantnu djelatnost. Njegovo poimanje uloge prevoditelja relevantno je i u užem i u širem smislu politike. U užem smislu politike prevoditelj je politički akter i vjesnik kulture. On, dakle, pored svog izvanrednog jezičnog znanja nudi i kulturnospecifično znanje te stvara pretpostavke za međusobno razumijevanje adresata. Prema širem,

humanističkom poimanju politike čovjek je *zoon politikon*, tj. dio zajednice na koju je društveno i komunikacijski upućen zahvaljujući svojoj jezičnoj i komunikacijskoj sposobnosti te kao *zoon echon* vrši razmjenu simbola s ostalim pripadnicima zajednice.

Lászlo I. Komlósi sa Sveučilišta u Pečuhu svojim prilogom u plenarnom izlaganju pokušao je među ostalim identificirati komponente kognitivne teorije prevođenja ukazujući na vezu između procesuiranja prirodnih jezika i prevođenja, potom identificirati tipove znanja koja se aktiviraju pri procesu razumijevanja i prevođenja, dotaknuti se jezičnospecifičnih i univerzalnih vidova konceptualizacije te identificirati univerzalne kategorije pri prevođenju.

Erich Prunč s Instituta za teorijsku i primijenjenu znanost o prevođenju u Grazu govori u svom plenarnom izlaganju o prevođenju kao interdisciplini. Kao takva ona nije jasnim granicama odijeljena od drugih disciplina jer se u okviru svog područja bavi u većoj ili manjoj mjeri fenomenima koji su ujedno više ili manje karakteristični i za druge discipline. Fenomeni su dakle ili bliži jezgri područja proučavanja znanosti o prevođenju ili su pak na periferiji tog područja te zalaze u neka druga područja proučavanja. Znanost o prevođenju nastala u okviru kontrastivne lingvistike emancipirala se vremenom u zasebnu disciplinu, čime su se postupno širile njezine paradigme i mijenjale metode. U budućnosti se može očekivati prijenos težišta komunikacije na elektroničke medije i u virtualni prostor interneta čime će prototipno područje proučavanja znanosti o prevođenju poprimiti novu strukturu.

Usljed promjenjive tehnološke evolucije današnjice kao i globalizacije, suvremeni prevoditelj pored izvrsnog znanja jezika mora biti informatički obrazovan i vješt u prilagodbi informacija lokalnim tržištima i specifičnim potrebama kupaca. Frieda Steuers sa Sveučilišta u Antwerpenu navodi primjer studija prevođenja u Belgiji koji se zasniva na kolegijima kao što su interkulturalna komunikacija, *website-management*, prevođenje na *webu*, *software* za prevođenje, *workflow-management*, *version-management* i dr. Osim toga koriste se i suvremene metode podučavanja koje se zasnivaju na informacijskim tehnologijama poput CALL-a (Computer-Assisted Language Learning), CAT-a (Computer-Assisted Translation), CAIT-a (Computer-Assisted Interpreting Training) i dr. U drugom dijelu svog izlaganja Frieda Steuers daje kratki pregled terminološke infrastrukture u Europi.

U prvom odjeljku - *Znanost o pismenom i usmenom prevođenju* - prikazani su rezultati poglavito kontrastivnih lingvističkih istraživanja na korpusu mađarskog i njemačkog jezika. Razlike među pojedinim jezičnim sustavima na koje nas upućuju ta istraživanja korisna su saznanja za teoriju i praksu prevođenja.

Izveštavajući o radu na izradi mađarsko-engleskog bilingvalnog korpusa, Mária Balaskó s Učilišta "Dániel Berzsenyi" iz Szombathelya daje uvid u statističke podatke dobivene istraživanjem triju potkorpusa tih dvaju jezika. Statistički podaci temelje se na kvantitativnim istraživanjima poput određivanja odnosa TYPE/TOKEN, dužine rečenica i ukupnog broja rečenica u potkorpusu. Međutim, zbog bitne razlike u tipologiji mađarskog i engleskog jezika navedeni statistički podaci ne nude zaključke glede prirode prevođenja s engleskog na mađarski jezik. Stoga je istraživanje u tom pogledu potrebno upotpuniti kvalitativnim istraživanjima.

Značaj kvantitativnih i kvalitativnih analiza kontrastivne lingvistike za znanost prevođenja naglašava i Rita Brdar-Szábo sa Sveučilišta Eötvös-Loránd u Budimpešti. Kontrastivne analize koje se osim proučavanja jezičnog sustava bave i proučavanjem konvencija jezične upotrebe mogu biti od značajne koristi za znanost o prevođenju. Stoga njezina teza glasi da kontrastivna lingvistika može ponuditi strategije rješenja problema u okviru znanosti o prevođenju ukoliko istraživanja polaze od širokog kognitivnolingvističkog ishodišta proučavanja jezika.

Nameće se i pitanje prevođenja elipsi koje su svojstvene svakom jeziku radi jezične ekonomičnosti, bilo da su gramatičke, semantičke ili pragmatičke. Pál Heltai iz Gödöllőa navodi hipotezu asimetričnosti koja kazuje da prevoditelj uživa određenu slobodu u prevođenju eliptičnih konstrukcija, međutim više naginje opširnom prevođenju elipsi i njihovu izbjegavanju u prijevodu, pa čak i u slučajevima u kojima bi one u danom ciljnom jeziku bile moguće. Opširno prevođenje elipsi, međutim, ne povlači uvijek nužno za sobom i jednostavnije razumijevanje prijevoda.

Endre Lendvai sa Sveučilišta u Pečuhu smatra da bi prevođenje uz jezičnu trebalo predstavljati i kulturnu komunikaciju, i to posebice u ovo današnje doba globalizacije. Prevoditelji su oni koji strani svijet prikazuju razumljivim govornicima ciljnog jezika, dok im istovremeno daju dojam tog drukčijeg svijeta.

Attila Péteri praktičnim rezultatima kontrastivnolingvističkog projekta na Institutu za germanistiku Sveučilišta Eötvös-Loránd u Budimpešti ukazuje na razlike u sustavu vrsta rečenica u mađarskom i njemačkom jeziku koje su uvjetovane različitom tipologijom obaju jezika, a one su naročito evidentne u semantičkim specijaliziranim podtipovima vrsta rečenica.

U odjeljku *Interkulturalna komunikacija* Mario Brdar sa Sveučilišta u Osijeku međulingvističke i međukulturalne razlike prikazuje na osnovi prevođenja

metonimija, kognitivnom fenomenu zastupljenom više ili manje u svim jezicima. Stoga za metonimiju jednog jezika prevoditelj neće uvijek imati na raspolaganju ekvivalentnu metonimiju u ciljnom jeziku. Ukoliko prevoditelj u ciljnom jeziku traži doslovni ekvivalent određenoj metonimiji, time će zadovoljiti ekvivalenciju na tzv. mikrorazini, međutim takav prijevod možda neće reflektirati norme uobičajene za određeni vid teksta ili diskursa ciljne lingvističke i kulturne skupine, tj. u korpusu ciljnog jezika. Stoga bi prevoditelj prethodno trebao istražiti tzv. makrorazinu (korpus) ciljnog jezika. Na tom principu prevoditeljske prakse trebala bi se temeljiti i naobrazba prevoditelja.

Da prevođenje nije puko pronalaženje leksičkih i strukturalnih ekvivalenata, već da se ono treba odvijati na kognitivnoj i konceptualnij razini, ukazuju i Marija Omazić i Romana Čačija sa Sveučilišta u Osijeku govoreći o metonimiji kao kognitivnom alatu za premošćivanje kulturalnih i konceptualnih razlika pri prevođenju. Strategija "prevođenja kultura" ostavljena je prevoditelju na izbor, a nerijetko ovisi i o samom mediju i tipu prevođenja.

Rogier Crijns sa Sveučilišta u Nijmegenu osvrnuo se na metafore i probleme u njihovom prevođenju. Govori o translatološkom procesu metafora te novoj paradigmi koju poprima znanost o prevođenju, a koja je usredotočena na proučavanje koncepata, struktura razmišljanja te kulturnospecifičnih znanja ishodišnog i ciljnog jezika prevođenja. Prevoditelj svega toga treba biti svjestan ukoliko želi postići optimalan prijevod.

Usljed sve bržeg napretka znanosti i tehnologije, sve se više razvija i stručni leksik. Stručno prevođenje predstavlja novu usmjerenost i izmjenu paradigme u znanosti o prevođenju. Nova saznanja i sadržaji dobivaju svoje nazive bilo iz resursa svojstvenih pojedinačnom jeziku ili se pak mogu primijetiti na međunarodnoj razini u vidu interkulturalnih razvojnih tendencija. Eberhard Fleischman sa Sveučilišta u Leipzigu opisuje tendencije razvoja stručnog leksika na primjeru ruskog jezika.

U pogledu prevođenja propagandnih programa, prevoditelji su pred novim izazovima. Claus Michael Hutterer iz Budimpešte zaključuje da suvremene reklame imaju zadaću u publici evocirati osjećaje sreće, zadovoljstva, mladosti i poleta, statusa i prestiža te time utjecati na njihove vrijednosti i životni stil, a u konačnici i na kupnju reklamiranog proizvoda. Prevoditelj treba u publici ciljnog jezika potaknuti jednak doživljaj onom u publici ishodišnog jezika. Stoga mora biti svjestan specifičnosti ciljne kulture i njezinih vrijednosti te adaptirati reklamne slogane u skladu s istima.

S obzirom na učestalost izražavanja emocija tijekom komunikacije, potrebno je i u svrhu prevođenja pravilno razumjeti emocionalne koncepte. Rječnici često ne nude jasne opise. Razlog, međutim, ne treba tražiti u nekompetentnim leksikografima, već u prirodnoj ljudskoj poteškoći određivanja emocionalnih koncepta. Srodnim osjećajima značenja i koncepti se međusobno preklapaju i granice su im nejasne. Sándor Martsa sa Sveučilišta u Pečuhu opisuje emocionalne koncepte na primjeru osjećaja gađenja (engl. *disgust*) u engleskom jeziku.

Julianna Orsolya Nádai sa Sveučilišta u Gyóru provela je istraživanje na stranim studenatima u Mađarskoj. S obzirom na multijezično i multikulturalno društvo *lingua franca* među stranim studentima jest engleski, međutim s obzirom na većinu sveučilišnih sadržaja i svakodnevnu komunikaciju na mađarskom usvajaju i mađarski jezik, čime se razvija multijezičnost, a ona pozitivno utječe na socijalno okruženje.

Polazeći od usporedbe komunikacije među spolovima s komunikacijom među kulturama, Marianne Szamosmenti sa Sveučilišta u Pečuhu zaključuje da bi danas, a posebice uslijed globalizacije, trebali biti svjesni razlika među spolovima te u međusobnoj komunikaciji koristiti tzv. *genderlect* kako bi ona bila uspješna i zadovoljavajuća za oba spola. Pojam *genderlectics* uvela je Deborah Tannen za označavanje lingvističkih varijacija ovisnih o spolu, a temelji se na poimanju da muškarci i žene različito komuniciraju u raznim životnim situacijama.

Henriette TERNYÁK iz Gyóra u svom izlaganju ističe važnost interkulturalnosti prilikom prevođenja, usredotočivši se posebice na prevođenje mađarskog i francuskog jezika. Svoja razmišljanja sažima poznatim citatom: "Kada si u Rimu ponašaj se kao Rimljanin."

Zita Veit s Instituta za teorijsku i primijenjenu znanost o prevođenju u Grazu u kontekstu prevođenja na multikulturalnim prostorima poslužila se primjerom Austro-Ugarske Monarhije. U Austro-Ugarskoj Monarhiji, karakterističnoj po mješovitom društvu, jezik je označavao određeni društveni status, dok je prevođenje služilo političkom sustavu kao sredstvo manipulacije za konfiguriranje znanja u narodima Monarhije.

Prilozi trećeg odjeljka usredotočeni su na vidove *poslovne i stručne komunikacije*. Mónika Gyuró proučavala je 2003. u Sveučilišnoj klinici za internu medicinu u Pečuhu poseban vid međuljudske komunikacije, tzv. terapijski intervju. Konflikti do kojih dolazi dvojake su prirode: proizlaze iz odnosa liječnika i pacijenta ili nastaju zbog samog sadržaja. Prvi se ublažava određenim komunikacijskim strategijama poput pružanja utjehe, izražavanja pozitivnog stava prema problemu i pokazivanjem empatije, dok se drugi rješava tehnikom uvjera-

vanja – liječnik kod pacijenta argumentirano želi postići prihvaćanje obaveze promjene ponašanja.

Na osnovi analize tekstova stručne tematike na njemačkom jeziku Judit Mát-yás iz Pečuha zaključuje da njemački poslovni jezik karakteriziraju složenice, izvedenice te internacionalizmi. Najučestaliji problem, općenito u učenju stranih jezika, predstavljaju interferencije. Kreativne metode i ugodna nastavna atmosfera koja dopušta i učenje putem grešaka mogu doprinijeti lakšem svladavanju stranog jezika te u konačnici lakšem razumijevanju i prevođenju stručnih tekstova.

Marietta Pókey opisuje izborni sveučilišni kolegij *Engleski jezik za pravnike u poslovnom svijetu* na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Pečuhu koji je osmišljen na principu autentičnosti i autonomije pri učenju. Korištenjem autentičnih materijala putem autentičnih zadataka i situacija, studenti se osposobljavaju za kasniji profesionalni život, dok im autonomija učenja omogućava da se engleskim jezikom služe u skladu s vlastitom osobom i potrebama, da sami odabiru temu i zadatke te sami kontroliraju svoj uspjeh. Nastavnik stoji na raspolaganju kada je potrebna uputa ili pomoć.

Nominalni izrazi koji su karakteristični u medicinskim člancima predstavljaju problem prilikom prevođenja. Prevoditelj je često upućen na dodatnu stručnu literaturu ili na pomoć stručnjaka jer informacija nominalnim izrazom često nije dana eksplicitno. Pored toga, mnoge nominalne fraze upotrebljavaju se u vidu skraćenica, pa prevoditelj mora poznavati njihovo puno značenje. Međutim, nominalizirani izrazi vrlo su fleksibilni te omogućuju reformulaciju – osnovnu metodu konceptualizacije znanstvenog razmišljanja. Stoga su vrlo učestali u znanstvenim člancima, zaključuje Gábor Rébek-Nagy, voditeljica Instituta za jezike i stručnu medicinsku komunikaciju u Pečuhu.

Poduzeća u kriznim situacijama zahtijevaju uspješnu komunikaciju. Krize nastaju ukoliko se poduzeća ne obaziru na svoje interesne skupine, interesne skupine medija odnosno građanske inicijative. Komunikacija multinacionalnih kompanija racionalna je i tehnička, dok je ona građanskih inicijativa emocionalna. Stoga Márta Somogyvári s Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Pečuhu smatra da bi poduzeća putem posrednika s interesnim skupinama trebala komunicirati na emocionalnoj razini zbog svojih uspješnih investicija.

Webvertising, promidžba putem *weba*, krajem 90-tih godina bio je novina, međutim uslijed globalizacije i brzog tehnološkog razvoja sve je zastupljeniji u poslovnom svijetu. Na osnovi svojih analiza načina oglašavanja putem *weba* njemačkih i finskih poduzeća, Sabine Ylönen iz Centra za primijenjeno

jezikoslovlje Sveučilišta u Jyväskyläu zaključuje da predstavljanje putem *weba* na međunarodnom tržištu ne podrazumijeva samo tehnički *Know-How* i znanje stranih jezika, već i poznavanje nacionalnih stilova poslovne komunikacije specifičnih za dotičnu kulturu.

U političkoj ekonomiji za opisivanje i razumijevanje gospodarskih fenomena vrlo su učestale medicinske metafore. Gyula Zeller iz Pečuha razlog tomu vidi u činjenici da se među prve ekonomske znanstvenike ubrajaju upravo liječnici te je prepoznatljiva struktura razmišljanja u opisu novog područja proćavanja – tržište/ekonomija - slična onoj u opisu medicine. Međutim, potrebno je biti oprezan u njihovom korištenju jer se puki mehanički transfer medicinskih struktura na ljudsko društvo i ekonomiju ne obazire na njegov sustav vrijednosti te nas može navesti na kriva razmišljanja.

O pitanju *Terminologije / stručne leksikografije* izlaganje Márte Dévényi sa Sveučilišta u Pečuhu predstavlja osvrt na početke ekonomske terminologije u mađarskom jeziku koja se razvila pod utjecajem intelektualnog pokreta s kraja 18. st. István Széchenyi i Józsefa Dessewffyja pišu prve knjige na temu ekonomije u okviru koje se pojavljuju i politički, pravni, etički i filozofski termini.

Ulaskom u EU došlo je do bitnih promjena u mađarskom društvu, gospodarstvu i stručnom korištenju jezika. Ildikó Fata s Instituta za germanistiku Sveučilišta u Piliscsabi provela je kontrastivnu tipologiju stručnih tekstova na njemačkom i mađarskom jeziku na temu mirovinskog osiguranja čiji rezultati pokazuju da su stručni tekstovi i vrste stručnih tekstova s tom tematikom brojčano više zastupljeni na njemačkom jeziku. Razlog je u dugotrajnoj tradiciji mirovinskog sustava u Njemačkoj te u načinu prenošenja informacija koje se u Njemačkoj nude u vidu informativnih tekstova pisanih jasnim jezikom uz slikovne prikaze i ilustracije za lakše razumijevanje.

Proučavajući opise određenog broja tehničkih pojmova u nekolicini standardnih i specijaliziranih jednojezičnih rječnika mađarskog jezika, Ágota Fóris iz Pečuha nailazi na greške poput netočne upotrebe mađarske terminologije, izostavljenih elemenata definicije, krivog navoda u definiciji itd. Zaključuje da pri definiranju pojma u stvaranju standardnih rječnika kao i specijaliziranih rječnika nedostaje suradnja kvalificiranih stručnjaka raznih struka s leksikografima. Stoga samo interdisciplinarni timovi mogu stvoriti rječnike koji će svojim definicijama i primjerima korištenja pojmova odgovarati korisnicima kojima su namijenjeni.

Susanne Göpferich predstavila je rad na terminologiji pomoću programa TermITAT na Institutu za teorijsku i primijenjenu znanost o prevođenju u Gra-

zu. TermITAT je striktno konceptualno orijentirana baza podataka koja je zamišljena kao izvor za stvaranje rječnika za stručnjake i za laike. TermITAT nastaje unosom glosara studenata koji su napisali izvrstan završni rad na temu terminologije. Zamisao je da TermITAT može primiti zapise na svih trinaest jezika uključujući i znakovni jezik. Pored toga, predstavila je i bazu podataka pod nazivom DiploTerm u kojoj su sadržani bibliografski podaci diplomskih radova iz područja terminologije na nekoliko umreženih austrijskih i njemačkih sveučilišta.

Edit Gyáfras izvještava o projektu pisanja njemačko-mađarskog i mađarsko-njemačkog rječnika na Sveučilištu u Szegedu. Rječnik je namijenjen studentima ekonomije kao i strukama u kojima je potrebno znati osnove ekonomskog nazivlja, što uključuje i prevoditelje.

Gernot Hebenstreit s Instituta za teorijsku i primijenjenu znanost o prevođenju u Grazu analizom dviju vrlo značajnih publikacija za znanost o prevođenju na njemačkom jeziku, "*Zufall und Gesetzmäßigkeit in der Übersetzung*" koju je napisao Otto Kade (1968) i "*Grundlegung einer allgemeinen Translationslehre*" Hansa J. Vermeera i Katharine Reiß (1984), ustanovio je radikalne promjene strukture pojmova prevođenja. Međutim, one nisu dovele do revolucije u znanosti, već samo do tzv. promjena kojima se objašnjava današnji pluralizam paradigmi znanosti u prevođenju.

Ágoston Mohay i Judit Zeller predstavljaju projekt pisanja četverojezičnog rječnika pravnog nazivlja koji se razvio iz suradnje Quadriga Europa koja okuplja Sveučilište u Marburgu (Njemačka), Mariboru (Slovenija), Pečuhu (Mađarska) i Sibiu (Rumunjska). Najveću poteškoću predstavljaju specifičnosti pravnog nazivlja kao i specifičnosti struktura pravnih institucija pojedinih država. Rječnik će biti dostupan i na internetu pomoću Multi Term Software-Programma.

Judith Muráth predstavila je istraživanja terminologije i stručne leksikografije na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Pečuhu koja su osobito uzela maha nakon izrade terminoloških baza podataka i rječnika u okviru dvaju međunarodnih projekata sa Sveučilištem u Jeni te Institutom za teorijsku i primijenjenu znanost o prevođenju u Grazu. Dosadašnja iskustva pokazuju da primjenom teorije u praksi te interdisciplinarnim pristupom radu na terminologiji mogu nastati pomoćna sredstva korisna raznim strukama u vidu baza podataka i stručnih rječnika.

Na temu *jezične politike/primjena bolonjskih preporuka* Márta Fischer govori o jezičnoj politici u kontekstu Europske unije. EU izgradila je svojevrstu

jezičnu politiku na principu jednakosti i očuvanja raznolikosti. Princip jednakosti pretpostavlja ravnopravnost službenih i radnih jezika unutar Unije koji prati ogroman sustav za prevođenje. Jezici manjina, međutim, također pridonose (jezičnoj) raznolikosti Unije. Putem obrazovnih i kulturnih programa poput Sokrates, Lingua, Erasmus i sl. te osnivanjem Europskog ureda za manje zastupljene jezike, EU nastoji poboljšati i uspješnije provoditi svoju jezičnu politiku.

Ewald Reuter sa Sveučilišta u Tampereu na primjeru inovativnog *curriculum*a na Sveučilištu u Tampereu obrazlaže potrebu revizije sveučilišnih *curriculum*a prema novim prilikama na tržištu rada kako bi studenti po završetku studija mogli steći ključne poslovne i društvene kompetencije i biti konkurentni na tržištu rada.

Stručni studiji za prevođenje zaživjeli su u Estoniji krajem 90-tih godina te su još u fazi razvoja. Sveučilište u Tallinnu, Sveučilište u Tartu i privatno Eurosveučilište nude studije prevođenja prema sustavu Bolonjske deklaracije. Viktoria Umborg s Tehničkog sveučilišta u Tallinnu u svom izlaganju opisuje za sva tri sveučilišta bodovni sustav, *curriculum* pismenog te usmenog prevođenja, prijamni ispit, akreditaciju, programe suradnje, materijalnu i tehničku opremljenost te probleme koji još postoje glede studija za pismene i usmene prevoditelje.

U prilogima na temu *usmeno i pismeno prevođenje u praksi/suvremene tehnologije pri pismenom prevođenju* autori pišu na temelju vlastitih analiza ili vlastitog iskustva. Judit Háhn s Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Pečuhu kontrastivnom analizom mađarske i engleske verzije web stranica deset mađarskih banaka želi odrediti strategije poželjne za prevođenje *hypertexta*. Analizirane stranice ukazuju na površnost u kreiranju i prevođenju engleskih verzija navedenih stranica. Zaključuje da je na osnovi daljnjih analiza *web* stranica moguće stvoriti smjernice za uspješnije i kvalitetnije verzije *web* stranica na stranim jezicima.

U okviru svoje doktorske disertacije, Ildikó Horváth provela je empirijsko istraživanje glede autonomnog učenja u Centru za vježbanje pismenog i usmenog prevođenja (Interpreter and Translator Training Centre, ITTC) na Sveučilištu ELTE u Budimpešti. Zaključila je da se napuštanjem tradicionalnih uloga učitelja i studenta, učenjem kroz suradnju i u paru/skupini, individualiziranim pristupom studentu, nastavom izvan učionice te tehničkom i ljudskom potporom postiže razvoj autonomnog učenja kod studenata.

Korisnici suvremene tehnologije u značajnoj su prednosti pred onima koji nemaju pristup do nje. Posebno su time pogođene zemlje u razvoju u kojima službeni jezik nije engleski niti se može očekivati da ga svi znaju. Njihovom razvoju doprinio bi *software* na materinskom jeziku, pa stoga Tibor Kiss s

Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Pečuhu predlaže razvoj višejezičnog *softwarea* kojim se svatko može služiti, a da ga pritom nije potrebno modificirati.

Ágnes Oláh-Hubai i Ferenc Kruzsliz s Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Pečuhu govore o primjeni računala u nastavi prevođenja te daju pregled računalnih alata za prevođenje mađarskog jezika, napominjući njihovu korisnost i važnost koja studentima omogućava konkurentnost na tržištu.

Veronika Pólay svoj je posao sudskog tumača u postaji granične policije u Szomnathelyu opisala pragmatičkom i komunikativnom analizom. Iako je njezina uloga prvenstveno posredništvo između svjedoka/osumnjičenog i službenika granične policije, čest je, međutim, slučaj da se svjedok/osumnjičeni obrati prevoditeljici i za savjet. Činjenica da govore istim jezikom stvara zajednički kognitivni svijet i nudi osjećaj zajedništva i neku vrstu povjerenja.

Zoltán Schepp s Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Pečuhu na osnovi usporedbe službenog dokumenta Europske središnje banke (ESB) iz 2004. o odnosu ESB-a i tržišta financija pisanog na engleskom jeziku s njemačkim i mađarskim prijevodom zaključuje da je greške u prijevodima – posebice službenim dokumentima - moguće izbjeći temeljitom znanstvenom lekturom prijevoda te formiranjem ustaljene englesko-njemačko-mađarske terminologije s područja financija. U tu je svrhu suradnja ekonomskih stručnjaka i jezikoslovaca neophodna.

Édit Csilla Somos, voditeljica kolegija simultanog prevođenja na Tehničkom sveučilištu u Budimpešti, stalnu ozbiljnost posla te istovremenu fleksibilnost zanimanja usmene prevoditeljice pri institucijama EU-a u Bruxellesu uspoređuje sa sočno slatkim kiselim trešnjama.

Interdisciplinarni aspekti prevođenja svjedoče o sve širim granicama područja znanosti i prakse prevođenja, posebice uslijed sve veće globalizacije i razvoja tehnologije, međutim i o sve većoj potrebi obrazovanja budućih prevoditelja, i to poglavito u novim i budućim zemljama članicama EU-a. U zborniku su pretežno dani primjeri prevođenja sa i na mađarski jezik koji, međutim, mogu poslužiti kao dobar primjer i poticaj razvoju prevođenja i u hrvatskim prilikama.